

BIBLIOTEKARZ PODLASKI
3/2022 (LVI)
<https://doi.org/10.36770/bp.738>
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Jarosław Ławski*

Uniwersytet w Białymstoku, Polska / University of Białystok, Poland

ORCID: 0000-0002-1167-5041

Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Młoda Polska ezoteryczna”, Białystok, 17 maja 2022 r. Sprawozdanie

National Scientific Conference “Esoteric Young Poland”,
Białystok, the 17th of May 2022. A Report

Dnia 17 maja 2022 roku obradowała w Białymstoku IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „Młoda Polska: rewizje, reinterpretacje” poświęcona tematowi: „Młoda Polska ezoteryczna. Metamorfozy poetyki – idee – osobowości”. Ów cykl sesji, badań organizują od kilku lat wspólnie: Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku oraz Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski z Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego¹. Obrady odbywały się w Sali Audytoryjnej (VI p.) Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego, której Dział Badań Filologiczno-Bibliograficznych przygotował techniczną stronę sesji. Miała ona charakter hybrydowy – znaczna część badaczy wystąpiła *online*, część stacjonarnie w sali

* Jarosław Ławski – prof. dr hab., kierownik Katedry Badań Filologicznych „Wschód–Zachód” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Autor wielu książek, m.in. *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia* (2010); *Miłosz: „Kroniki” istnienia. Sylwy* (Białystok 2014).

¹ Do tej pory w ramach cyklu badawczego „Młoda Polska: rewizje, reinterpretacje” opublikowano następujące monografie:

– *Ironia modernistów. Studia*, red. naukowa Marcin Bajko, Urszula M. Pilch, Jarosław Ławski, Białystok 2018, 448 s.

– *Tadeusz Miciński i ludzie epoki. Studia*, red. naukowa Marcin Bajko, Jarosław Ławski, Urszula M. Pilch, Białystok 2019.

– *Wincenty Lutosławski i literatura. Studia*, red. naukowa Anna Janicka, Hanna Libera, Jarosław Ławski, współpraca redakcyjna Marcin Bajko, Urszula M. Pilch, Kraków–Białystok 2021.

w Białymstoku. Sesje przygotowuje od lat Komitet Naukowy, któremu przewodniczą prof. Anna Czabanowska-Wróbel (UJ, Kraków) i prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok)². Z kolei pracom Komitetu Organizacyjnego przewodniczą dr Urszula M. Pilch (UJ, Kraków) i dr Marcin Bajko (UwB, Białystok)³. W roku 2022 badacze podjęli następujące zagadnienia:

- Ezoteryczne, okultystyczne, teozoficzne inspiracje literatury i sztuki okresu Młodej Polski;
- Poetyka dzieła a modernistyczne implantacje i metamorfozy idei ezoterycznych;
- Ezoteryzm europejski i światowy a Młoda Polska: dwustronna transmisja idei;
- Obrazowanie, wizyjność, symbolizm a inspiracje ezoteryczne;
- Wielcy i zapomniani pisarze-ezoterycy w kulturze polskiej;
- Środkowo- i wschodnioeuropejskie migracje i transfery myśli ezoterycznej;
- Doświadczenie ezoterycznej transgresji a moment tworzenia i poetyka dzieła młodopolskiego;
- Filozoficzne, historycznokulturowe, socjologiczne konteksty młodopolskich eksperymentów z ezoteryzmem;
- Sztuki plastyczne, teatr, muzyka epoki a idee ezoteryzmu⁴.

² W skład Komitetu Naukowego wchodzi od początku: prof. Anna Czabanowska-Wróbel – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ – *Przewodnicząca*; prof. Jarosław Ławski – Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” UwB – *Przewodniczący*; dr hab. Anna Janicka, prof. UwB – Katedra Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych UwB; prof. Dariusz Kulesza – Katedra Współczesności i Tradycji Literackiej UwB; prof. Gabriela Matuszek – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ; prof. Ryszard Nycz – Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych UJ; prof. Magdalena Popiel – Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych UJ; prof. Marian Stala – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ; prof. Violetta Wejs-Milewska – Katedra Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych UwB; prof. Anna Wydrycka – Zakład Badań Źródłowych nad Literaturą XIX i XX Wieku UwB.

³ Członkami Komitetu Organizacyjnego w roku 2022 byli: dr Urszula M. Pilch – Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UJ – *Przewodnicząca*; dr Marcin Bajko – Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” UwB – *Przewodniczący*; dr hab. Iwona E. Rusek – Uniwersytet w Białymstoku; dr Dariusz Piechota – Zakład Badań Filologicznych nad Cenzurą UwB; dr Paweł Wojciechowski – Pracownia Komparatystyki Kulturowej UwB; dr Michał Siedlecki – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego; mgr Natalia Szabołtas – Katedra Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych UwB.

⁴ Cyt. za: *Konferencja Naukowa „Młoda Polska” ezoteryczna. Metamorfozy poetyki – idee – osobowości*. Program, opr. M. Bajko, J. Ławski, U. M. Pilch, opr. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Białystok 2022, s. 4. Na sesję przygotowano także specjalny plakat. Program i plakat ilustrowane były obrazami Kazimierza Stabrowskiego i Jacka Malczewskiego.

W Konferencji wzięło udział 21 badaczy z 9 ośrodków krajowych (UJ, UwB, UMCS, UW, UMK, AGH, UG, KPU w Krośnie, Książnica Podlaska).

Konferencję otworzył prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok), który powitał jej uczestników. Z kolei głos zabrali współorganizatorzy: prof. Anna Czabanowska-Wróbel (*online*, UJ), dr Urszula M. Pilch (UJ) i dr Marcin Bajko (UwB). W przemówieniach otwierających sesję podkreślano, iż zorganizowanie konferencji w roku 2022 – po pandemii, w czasie trwającej wojny na Ukrainie – nie jest wyrazem eskapizmu, lecz próbą powrotu do pytań fundamentalnych. Prof. Czabanowska-Wróbel zaakcentowała, iż Młoda Polska zdawała się ostatnią epoką stawiającą podstawowe pytania metafizyczne, epistemologiczne. Prof. Ławski zauważył, iż być może po epoce, jaką przeżywamy, pytania te trzeba będzie postawić na nowo, a zarówno akty afirmacji, jak i akty negacji rzeczywistości metafizycznej zmieniają swój charakter.

Otwarcia uroczystego obrad dokonała prof. Maria Jolanta Olszewska (UW, Warszawa), podkreślając radość z możliwości bezpośredniego spotkania po pandemicznej pauzie lat 2020–2021. W obradach stacjonarnie uczestniczyli: prof. Maria J. Olszewska (UW), dr Urszula M. Pilch (UJ), dr Marcin Bajko (UwB), dr Dariusz Piechota (UwB), mgr Natalia Szabołtas (UwB), prof. Jarosław Ławski (UwB), dr hab. Iwona E. Rusek (UwB), dr Wojciech Gruchała (KPU w Krośnie), dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska), dr Katarzyna Deja (UJ).

Organizatorzy Konferencji prof. Jarosław Ławski (UwB) oraz dr Urszula Pilch (UJ)

Obrady odbywały się w IV panelach od godz. 9.00 do 19.30. Przewodniczyli im: prof. Anna Czabanowska-Wróbel (UJ) i prof. Hanna Ratuszna (UMK) [9.20–11.15]; dr hab. Anna Pekaniec (UJ) i dr hab. Elżbieta Flis-Czerniak, prof. UMCS [11.30–14.00]; dr hab. Anna Janicka, prof. UwB i dr hab. Monika Rzezycka, prof. UG [15.00–17.00]; prof. Maria J. Olszewska (UW) i dr hab. Iwona E. Rusek (UwB) [17.10–19.30]. Obrady podsumowali i zamknęli dr Marcin Bajko i dr Urszula M. Pilch. Nad stroną techniczną czuwał Dział Badań Filologiczno-Bibliograficznych Książnicy Podlaskiej kierowany przez dra Łukasza Zabielskiego. Obrady przebiegały w zasadzie bez większych kłopotów technicznych, choć zdarzały się krótkie przerwy w łączeniu. Udało się przeprowadzić dość rozbudowane dyskusje. Uczestnicy stacjonarni Konferencji mogli podczas przerwy nie tylko napić się kawy, ale i zjeść obiad.

Jak podkreślali uczestnicy spotkania, była to bardzo interesująca konfrontacja różnych wyobrażeń na temat ezoteryzmu, okultyzmu, spirytyzmu obecnych w literaturze przełomu XIX i XX wieku. Uczestnikami sesji byli pomysłodawcy i wykonawcy grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki zrealizowanego na Uniwersytecie Gdańskim⁵. Zaprezentowano bardzo różne ujęcia metodologiczne owej problematyki. Uczestnicy wysłuchali następujących prezentacji tematycznych:

Panel I:

- Dr hab. Bogusław Grodzki, prof. UMCS (Lublin) [online], *Neognoza w epoce Młodej Polski*;
- Dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), *Spór o duszę: początki*;
- Dr hab. Mateusz Skucha, prof. UJ; dr hab. Anna Pekaniec (UJ, Kraków) [online], *Młodopolskie wywoływanie duchów w XXI wieku*;
- Dr hab. Dorota Jarząbek-Wasyl (UJ, Kraków) [online], *Aktorzy i wirujące stoliki. O bliskości seansów mediumicznych i teatru*;
- Prof. Maria Jolanta Olszewska (UW, Warszawa), *W poszukiwaniu książki idealnej, czyli „Biblioman” Konstantego Górskiego*.

⁵ Grant NPRH „Kultura polska wobec zachodniej filozofii ezoterycznej w latach 1890–1939” (2016–2019). W wyniku prac zespołu kierowanego przez prof. Monikę Rzezycką powstał internetowy *Leksykon Polskiego ezoteryzmu 1890–1939*.

Panel II:

- Prof. Hanna Ratuszna (UMK, Toruń), *„Zmącona harmonia świata” – Gérard de Nerval i Maria Komornicka*;
- Dr hab. Dorota Wojda, prof. UJ (Kraków) [online], *Smocza komnata, ostatni pokój. Anamnezy Bolesława Leśmiana*;
- Dr Urszula M. Pilch (UJ, Kraków); *Wokół „Zdarzeń cichych ludzi” Leopolda Staffa*;
- Dr hab. Iwona Rusek (UwB, Białystok), *O „Mistrzu Twardowskim” Leopolda Staffa*;
- Dr Dariusz Piechota (UwB, Białystok), *Ezoteryczna symbolika florystyczna w prozie modernistycznej*.

Panel III:

- Dr hab. Elżbieta Flis-Czerniak, prof. UMCS (Lublin) [online], *W kręgu ezoterycznej geografii sakralnej i polityki początku XX w. Casus Tadeusza Micińskiego*;
- Dr hab. Izabela Trzcńska, prof. AGH (Kraków) [online], *Młodopolskie konteksty teozofii na przykładzie twórczości Tadeusza Micińskiego oraz Julii i Kazimierza Stabrowskich*;
- Dr Rafał Milan (UJ, Kraków) [online], *Ezoteryka krzyża w tomie „W mroku gwiazd” Tadeusza Micińskiego*;
- Dr Marcin Bajko (UwB, Białystok), *„Ezoteryzm myśli” i „Myśli ezoteryczne” Andrzeja Niemojewskiego*;
- Dr hab. Diana Oboleńska, prof. UG (Gdańsk) [online], *Modernistyczne imaginacje. O szkicu dramatycznym „Ona” Karola Homolacsa*.

Panel IV:

- Dr Paweł Wojciechowski (UwB, Białystok) [online], *Atrybuty ezoteryczne malarstwa szwedzkiego przełomu XIX/XX wieku*;
- Dr hab. Monika Rzeczycka, prof. UG (Gdańsk); dr hab. Agata Świerzowska, prof. UJ (Kraków) [online], *Młodopolscy „Wielcy wtajemniczeni”. Ezoteryczne konteksty literackie w publikacji „Na skrzydłach szale” z 1921 roku*;
- Dr Wojciech Gruchała (KPU w Krośnie), *Śladem Woydy. Poeta i hermetyczna wykładnia dziejów w „Oziminie” Wacława Berenta*;
- Dr Katarzyna Deja (UJ, Kraków), *Teozofia i Indie. Księga proroków Antoniego Langego*;

Jarosław Ławski, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Młoda Polska ezoteryczna”...*

– Dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego), *Wątki ezoteryczne w twórczości Andrzeja Struga*;

– Mgr Michał Kózka (UJ, Kraków) [online], *Rosyjski teurg-symbolista. Przypadek Aleksandra Błoka*⁶.

Uczestnicy Konferencji zgodnie podkreślili wysoki poziom referatów. Co zdumiewające, refleksję nad młodopolską wyobraźnią ezoteryczną podjęto w tym zakresie po raz pierwszy⁷. Wskazano zatem na konieczność kontynuacji badań⁸.

Sesji towarzyszyła od początku znakomita atmosfera poważnej, ale i zdystansowanej, czasem humorystycznej wymiany zdań. Należy podkreślić wysiłek, jaki w jej przygotowanie i sprawne przeprowadzenie włożyli dr Marcin Bajko, dr Urszula M. Pilch, prof. Anna Janicka i dr Łukasz Zabielski. Zapowiedziano nie tylko publikację kolejnej monografii, lecz również kontynuację białostocko-krakowskich badań prowadzonych pod hasłem: „Młoda Polska: rewizje, reinterpretacje” już w 2022 roku w czasie międzynarodowej sesji poświęconej prozie Wacława Berenta.

⁶ Cyt. za: *Konferencja Naukowa „Młoda Polska ezoteryczna”...*, s. 7–10.

⁷ Temat Konferencji, zaproponowany przez prof. Ławskiego, brzmiał pierwotnie „Poetyki młodopolskiego ezoteryzmu”. Sesja pokazała, iż istnieje konieczność badań nie tylko idei ezoterycznych, lecz również form literackich, w jakich się one wyrażają.

⁸ Zob. J. Ławski, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wincenty Lutosławski i literatura. Estetyczne koneksje – filozofia – recepcja”*, Białystok–Drozdowo, 11–12 października 2019 roku. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 3/2019, s. 483–489.

Jarosław Ławski, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Młoda Polska ezoteryczna”...*

Na zdj. dr Dariusz Piechota (UwB)

Wystąpienie prof. Anny
Czabanowskiej-Wróbel (UJ)

Na zdj. dr hab. Iwona E. Rusek (UwB)

Jarosław Ławski, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Młoda Polska ezoteryczna”...*

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
z cyklu
„Młoda Polska: rewizje, reinterpretacje”

MŁODA POLSKA
EZOTERYCZNA

METAMORFOZY POETYKI - IDEE - OSOBOWOŚCI

Białystok

17 maja 2022

 **Wydział
Filologiczny**
UNIwersytet w Białymstoku

